

اصول شیمی و تکنولوژی پلیمر

مدرس:
نقیسه ینش

فصل سوم: پلیمریزاسیون زنجیری رادیکال آزاد

۳-۱: مقدمه

۳-۲: مکانیسم پلیمریزاسیون زنجیری رادیکال آزاد

۳-۱: مقدمه

- پلیمریزاسیون زنجیری رادیکال آزاد یکی از رایج ترین روشهای صنعتی تولید پلیمر است.
- از این روش برای تهیه پلیمرها از مونومرهای وینیلی (دارای پیوندهای دوگانه $C=C$) استفاده می شود.
- پلی اتیلن، پلی استایرن، و پلی وینیل کلرید پلیمرهای مهم تجاری هستند که توسط این روش تهیه می شوند.
- پلیمرهایی از قبیل پلی متیل متاکریلات، پلی وینیل استات، و پلی اکریلونیتریل را نیز می توان با چنین فرآیندهایی تولید کرد.

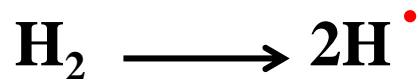
۳-۱: مقدمه

• تعریف رادیکال آزاد:

✓ مولکول، اتم، یا یونی که در لایه الکترونی خود الکترون جفت نشده داشته باشد.

✓ در نتیجه رادیکال آزاد تمایل بسیار شدیدی برای جفت شدن با یک الکترون دیگر را دارند.

✓ به عنوان مثال می توان مولکول هیدروژن را با صرف انرژی به دو رادیکال آزاد هیدروژن تبدیل کرد.

۳-۲: مکانیسم

• مراحل اساسی تولید پلیمر با روش پلیمریزاسیون زنجیری رادیکال آزاد:

۱- مرحله آغاز (Initiation)

۲- مرحله انتشار (Propagation)

۳- مرحله اختتام (Termination)

۴- مرحله انتقال زنجیره (Chain transfer)

۳-۲-۱: مرحله آغاز

- این مرحله ای با ماده ای تحت عنوان آغازگر شروع می شود.
- این مرحله خود شامل دو مرحله است:

الف) تولید رادیکال آزاد از آغازگر

ب) اتصال رادیکال آزاد به مونومر

۳-۲-۱: مرحله آغاز

الف) تولید رادیکال آزاد از آغازگر

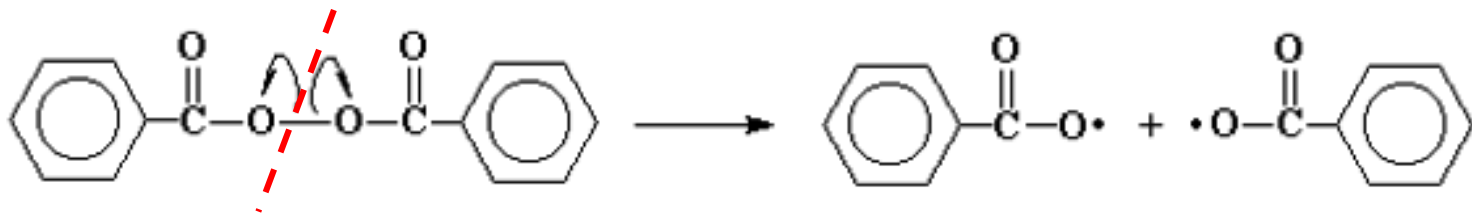

- روشهای متداول برای شکستن پیوندها و تشکیل رادیکال آزاد:
  - ✓ تجزیه حرارتی
  - ✓ تجزیه فتوشیمیایی
  - ✓ استفاده از تشعشع بالا
  - ✓ واکنشهای اکسایش-کاهش

۳-۲-۱: مرحله آغاز

• آغازگرهای مرسوم عبارتند از:

✓ بنزوئیل پروکسید

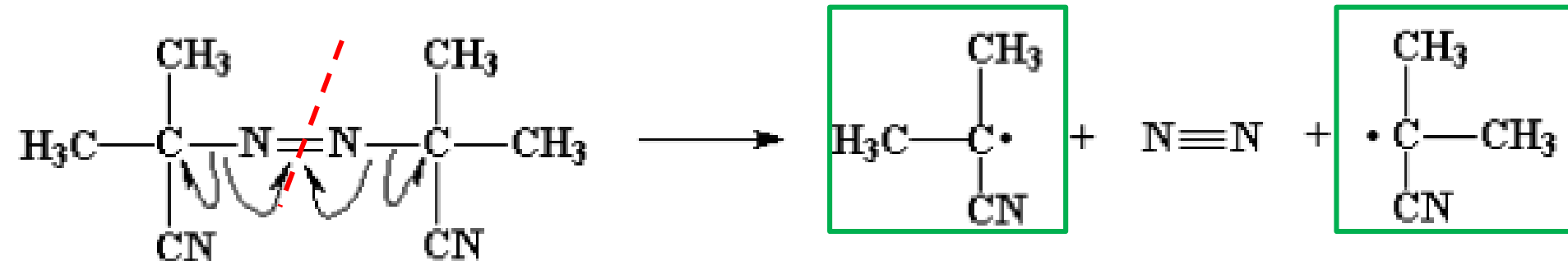

۳-۲-۱: مرحله آغاز

• آغازگرهای مرسوم عبارتند از:

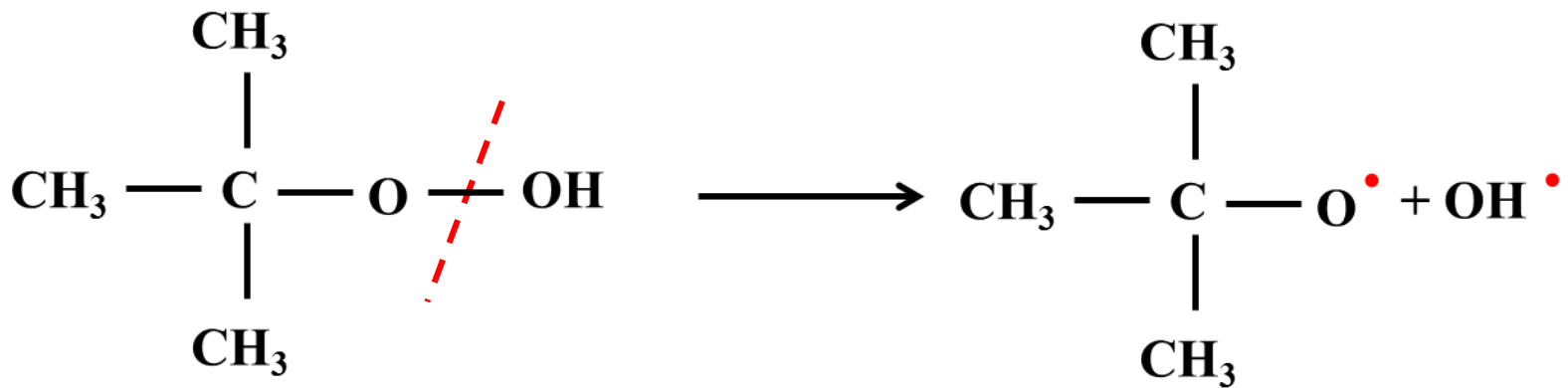
✓ آزو بیس ایزو بوتیرونیتریل (AIBN)

۳-۲-۱: مرحله آغاز

• آغازگرهای مرسوم عبارتند از:

✓ تری‌بوتیل هیدروپروکسید

۳-۲-۱: مرحله آغاز

(ب) اتصال رادیکال آزاد به مونومر

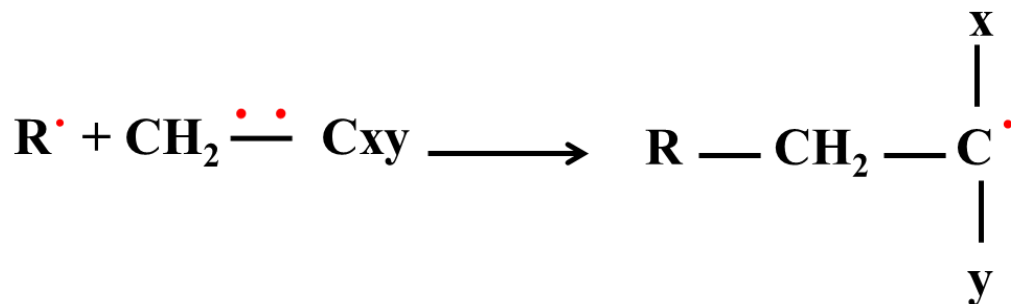
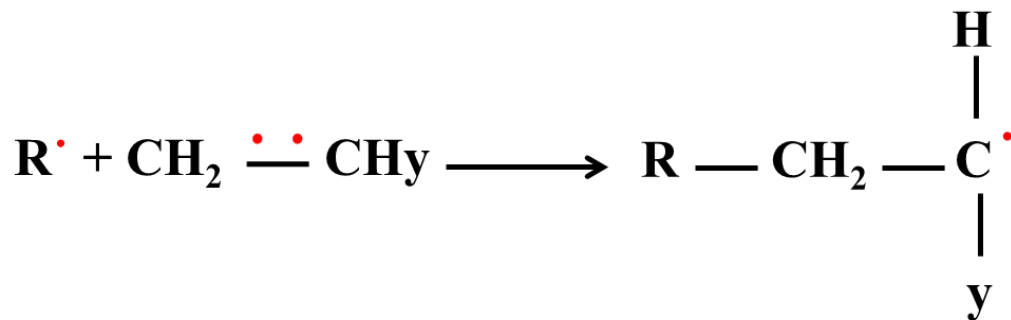
• M یک مونومر وینیلی است که می تواند یکی از دو ساختار زیر را داشته باشد:

• الکترون جفت نشده $R^{\bullet}$ به محض رسیدن به نزدیکی جفت الکترون مونومر وینیلی، یکی از الکترون ها را برای خود می رباید.

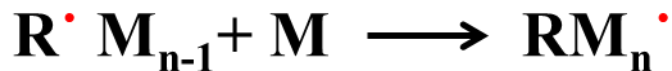
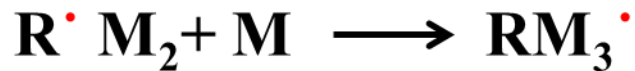
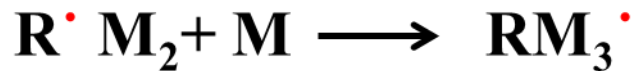
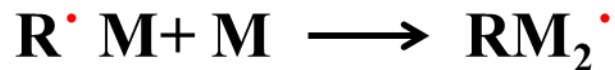
۳-۲-۱: مرحله آغاز

- این جفت الکترون جدید باعث شکل گیری یک پیوند شیمیایی جدید بین جزء شروع کننده R و یکی از کربنهای پیوند دوگانه در مولکول مونومر می گردد.
- الکترون تنها مانده باند دوگانه خود را به کربن غیر متصل به R چسبانده و در نتیجه یک رادیکال آزاد جدید خواهیم داشت.

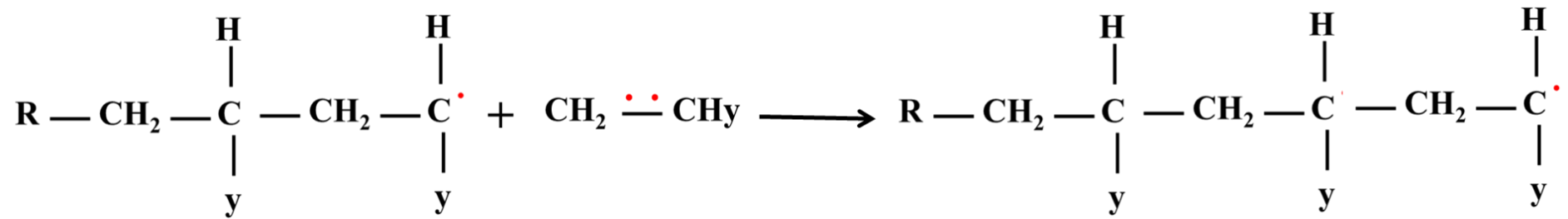
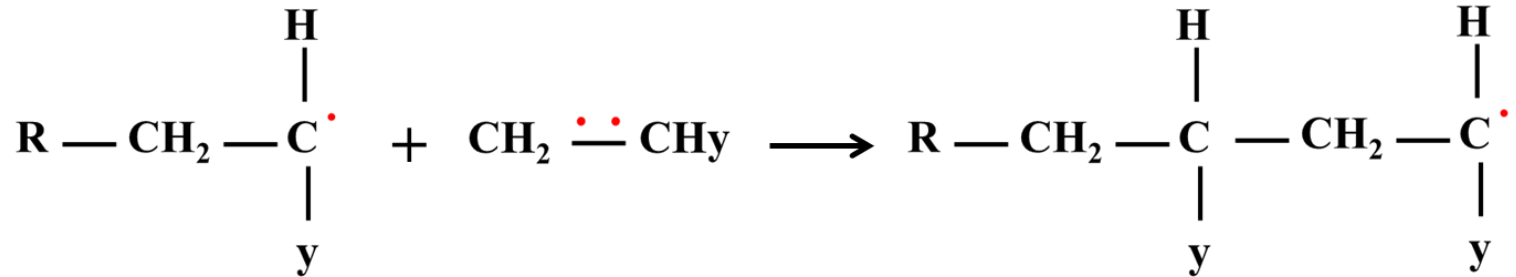
۳-۲-۲: مرحله انتشار

- رادیکال آزاد تولید شده در مرحله قبلی تحت عنوان $\text{RM}^\bullet$ به صورت متوالی و با سرعت زیاد به مونومرها اضافه می شود.

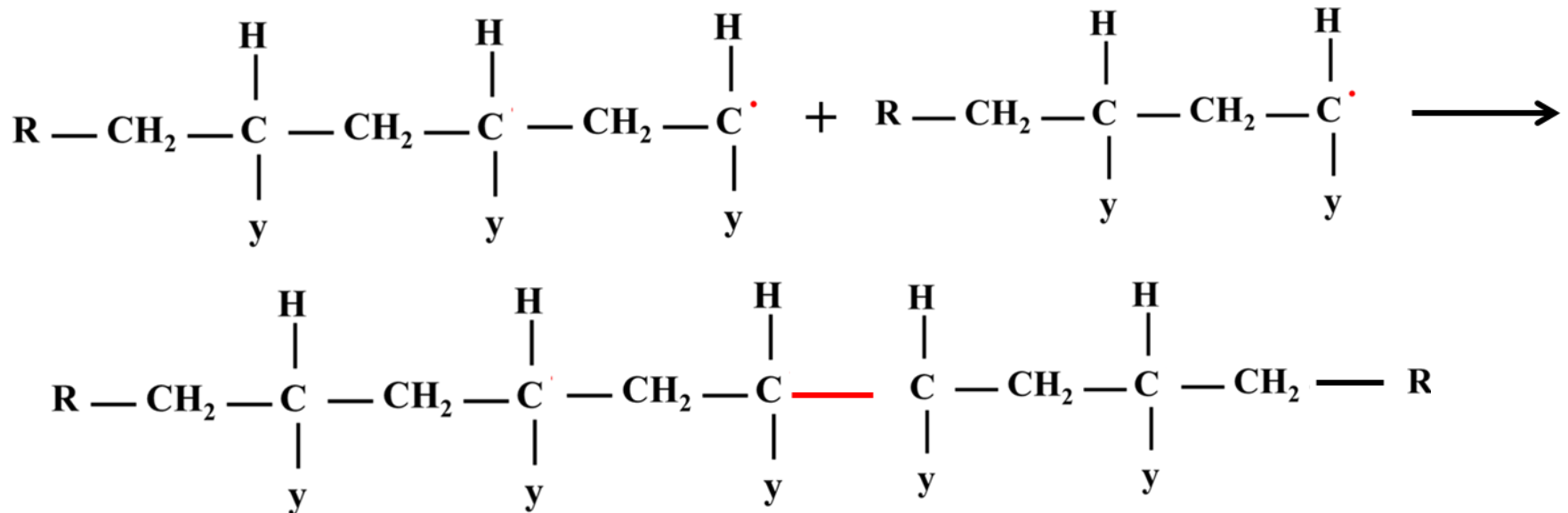
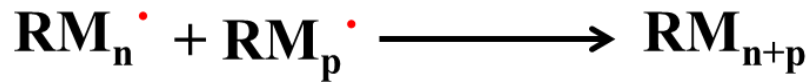
- تا زمانی که اختتام صورت نگیرد مرحله رشد زنجیر ادامه می یابد.

۳-۲-۲: مرحله انتشار

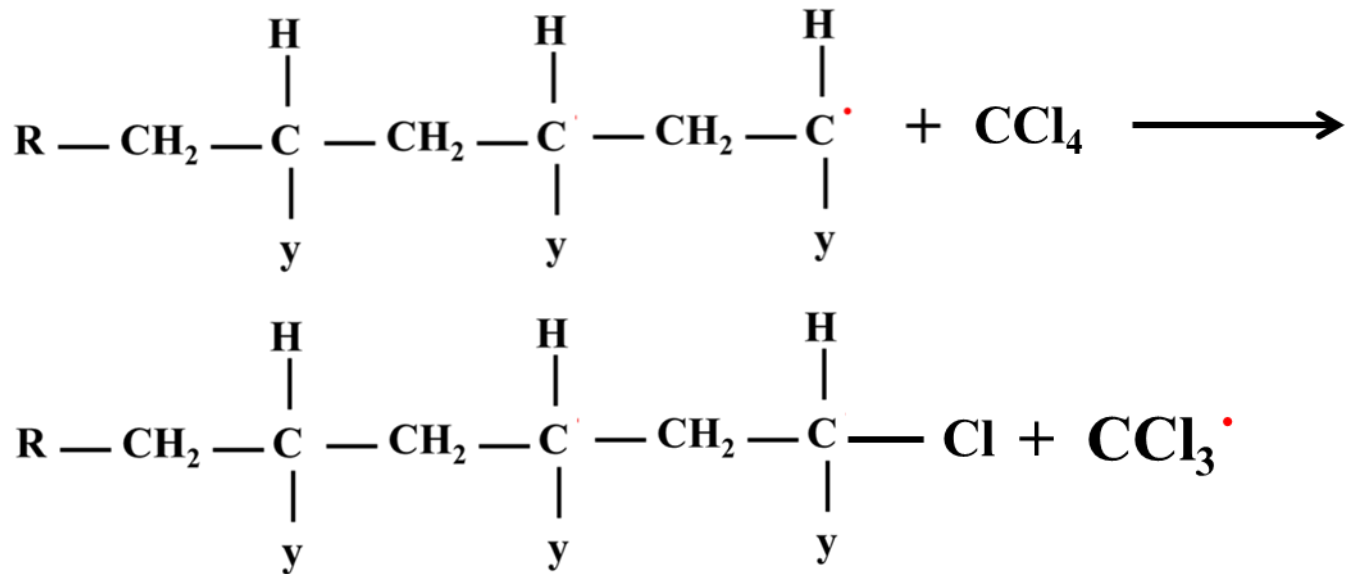
۳-۲-۳: مرحله اختتام

- رادیکالهای ناپایدار بالاخره راهی برای جفت شدن بدون تولید رادیکال پیدا خواهند کرد.
- ساده ترین راه اتصال دو زنجیر در حال رشد به یکدیگر است

۳-۲-۴: مرحله انتقال زنجیره

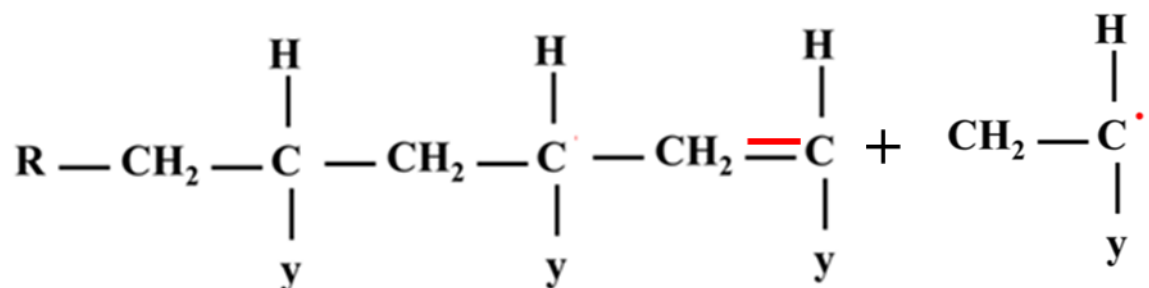
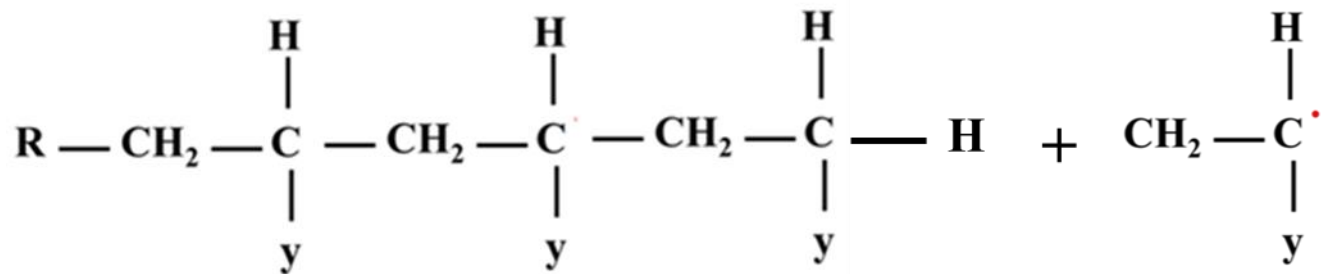
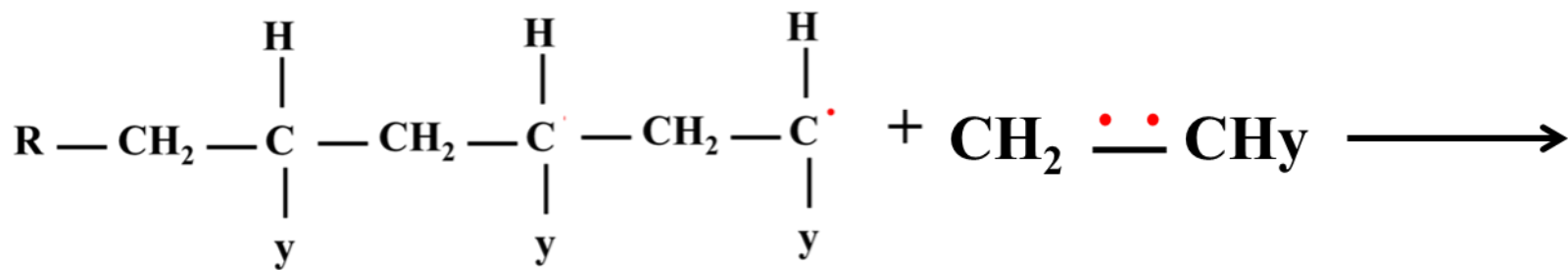
- در این مرحله واکنش پذیری زنجیره پلیمر به یکی از اجزای سیستم مانند مونومر، حلال، آغازگر و ناخالصیها انتقال می یابد
- مثال: انتقال زنجیره به حلال CCl_4

۳-۲-۴: مرحله انتقال زنجیره

• مثال: انتقال زنجیر به مونومر

یا